

Suomen kirjastoseuran asiantuntijalausunto

HE 43/2022 vastauspyyntö

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi tekijänoikeuslain ja sähköisen viestinnän palveluista annetun lain muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta lausua esityksestä.

Suomen kirjastoseura kiinnittää huomiota siihen, että keskittymällä vain DSM-direktiivin vaatimiin muutoksiin tekijänoikeuslaissa jätetään huomioimatta yhteiskunnan digitalisoitumisen vaatimat muutokset sekä kirjastoille asetetut tavoitteiden ja tehtävien toteutumisen mahdollisuudet lain yleisistä kirjastoista 1492/2016 edellyttämällä tavalla. Kirjastojen toiminta vaatii tekijänoikeuslain tarkastelua nykyistä laajemmin ja poikkeamien tai valtakunnallisten lisensointien harkitsemista.

Tällä hetkellä kirjastot rinnastuvat käytännössä kaupallisiin toimijoihin siinä, että lainmukaisten tehtävien toteuttamiseksi tarvitaan sopimusteknisiä ratkaisuja kuntakohtaisesti tai lupien hankintaa teos kerrallaan. Tämä vaikeuttaa kirjastolaissa määriteltyjen kirjaston tehtävien täyttämistä ja tavoitteiden toteutumista.

Tasavertaisen palvelun, kansalaisten sivistyksellisten oikeuksien sekä hiljattain hyväksytyjen Kansallisen lukutaitostrategian (<https://www.oph.fi/fi/uutiset/2021/kansallinen-lukutaitostrategia-vahvistamaan-lukutaitotyota>) ja Kansallisten mediakasvatuslinjausten (<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161951>) toteuttaminen edellyttävät sujuvaa teosten käyttöä kirjastoissa. Kuntien kirjastot toimivat yhteistyössä ja tarjoavat asukkaille palveluja kuntarajoista riippumatta, joten koko alaa yhtenäisesti koskevat ratkaisut ovat tarkoituksenmukaisia.

Suomen kirjastoseura kiirehtii Tekijänoikeuslain kokonaisuuden tarkastelua. Toivomme, että lainauskorvausta koskeva menettely uudistetaan e-lainauksen kattavaksi mitä pikimmin ja että koko lain uudistusmenettely käynnistetään nopeasti.

Esimerkkeinä uudistustarpeista Suomen kirjastoseura nostaa esiin seuraavaa:

- Yhä useampi haluaa kirjansa e- tai äänikirjana. Suomenkielisen kirjallisuuden säilyminen elinvoimaisena tulevaisuudessakin on tärkeää. Kirjastot hankkivat nykyisin digitaalisen aineiston tekijänoikeudenhaltijoilta kirjastokäyttöön tarkoitettuun lisenssiin. Sähköisen aineiston osalta ei kuitenkaan makseta samanlaista lainauskorvausta, kuin painetusta aineistosta. Tekijöille e-aineistosta maksettava korvaus on mahdollista järjestää tekijänoikeuslain muutoksella tai avustusmenettelyllä. Pidämme tärkeänä sitä, että kirjailijat ja kääntäjät saavat korvauksen aineistonsa käytöstä formaatista riippumatta. Korvaus auttaa kirjastoja saamaan digiaineistoa palveluihinsa, esimerkiksi suunnitteilla olevaan kuntien yhteiseen e-kirjastoon.

- Digitalisoituminen on muuttanut kirjallisuuden tarjoamista ja lainaamisen tapoja. Kirjan kansikuvan ja takakannessa olevan markkinointitekstin käyttö kirjastojen digitaalisissa aineistoluetteloissa ja verkkopalveluissa tulee ottaa tekijänoikeuspoikkeamien piiriin. Kirjojen varaaminen kirjastojen verkkopalveluissa vaatii, että asiakkaan on voitava tarkastella kantta ja takatekstiä samoin kuin fyysisesti kirjastossa asioidessaan. Kirjastoilla tulee olla oikeus käyttää sähköisissä aineistoluetteloissaan ja kirjallisuutta vinkkaavissa palveluissaan kirjojen kansikuvia ja takakannen markkinointitekstejä ilman erillisiä lupia tai korvauksia.

•Tekijänoikeuslain 21§ osalta toteamme, että muutosta vaatii myös ensisijaisen esittämisen momentti. Momentissa todetaan, että teoksen voi esittää jumalanpalvelusten ja opetuksen yhteydessä. Poikkeaman piiriin tulee lisätä esimerkiksi kirjastojen satutunnit. Satutunnit kirjastoissa on satavuotinen perinne.

Nykyinen tekijänoikeuslaki ottaa huonosti huomioon sähköisten järjestelmien, etänä toteutettavan väestötason kirjastotoiminnan tai valtakunnallisten digitaalisten palvelujen yhteistuotannon tarpeet. Suomen kirjastoseura katsoo, että lakiuudistuksen toisessa vaiheessa tulee pyrkiä kansallisen tason ratkaisuihin lupakäytännöissä tai poikkeamissa, joita kirjastolain mukaisten tehtävien hoito vaatii.

Toivomme, että Sivistysvaliokunta kiirehtii lain kokonaisuudistuksen käynnistämistä.

Juha Manninen

toiminnanjohtaja

Suomen kirjastoseura